

17.10.2016

Keskusrikospoliisin lausunto luonnoksesta korruption vastaiseksi strategiaksi

Yleistä lausunnosta

Lausunto on Keskusrikospoliisin yhteinen, vaikka lausuntopyyntö oli toimitettu vain Rahanpesun selvittelykeskukselle. Keskusrikospoliisin korruptiokoordinaattori on sijoitettuna Kansainväliset asiat linjalle ja korruptiorikosten tutkintaa suoritetaan tutkintaosastolla.

Lausunto toimitetaan vapaamuotoisesti sähköpostilla, sillä Oikeusministeriön käyttämä lausuntopalvelu-portaali ei sovellu useiden henkilöiden laatimaan lausuntoon, sen käyttö poliisihallinnon TUVE- verkossa on teknisesti hyvin vaikeaa, eikä portaalissa ole annettu mahdollisuutta riittävän suojattuun sähköiseen allekirjoittamiseen. Lausunto annetaan vastauksina Oikeusministeriön esittämiin kysymyksiin.

Miten suomalainen korruptio mielestänne ilmenee ja millä alueilla / sektoreilla korruption vastaista työtä mielestäsi tulisi tehostaa?

Eräänä keskeisenä ongelmana ovat kunnallinen päätöksenteko ja erilaiset "pienhankinnat", joissa on helppo sivuuttaa hankintamääräykset. Näissä myös on ollut aikaisemmin jonkin verran epäasiallista vaikuttamista (matkoja ym). Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksessa korruptioalttiiksi sektoreiksi on tunnistettu mm. kaavoitukset, julkiset hankinnat sekä kansainvälisesti myös terveydenhuoltosektorilla. Muita riskialttiita alueita ovat virkanimitykset, kuntasektori, tietotekniikka- ja järjestelmähankinnat, kansainvälinen kauppa, lobbaaminen verkostoissa sekä järjestäytynyt rikollisuus.

Vaasan yliopiston tutkimuksissa suomalaisen korruption erityiseksi muodoksi on tunnistettu korruptoituneet verkostot, ts. hyvä veli -verkostot. Tällaisiin verkostoihin liittyvän korruption tunnistaminen voi olla hankalaa samaten kuin niiden rikostutkinta ja syytteeseen saattaminen. Tietoisuutta korruptiivisesta toiminnasta ja sen vahingollisuudesta tulisi lisätä strategiassa luetelluin keinoin.

Puuttuuko strategialuonnoksen korruptiokatsauksesta olennaista tietoa tai olennaisia lähteitä?

Kaksi merkittävää osa-aluetta puuttuu katsauksessa ja torjuntasuunnitelmassa lähes kokonaan. Ensimmäinen on järjestäytyneen rikollisuuden pyrkimys päästä mukaan lailliseen talouteen ja sitä kautta saada toiminnalleen laillisen levittäytymisen mahdollisuus. Vaikka Suomessa järjestäytyneen rikollisuuden osallistuminen lailliseen liiketoimintaan ei ole niin laaja ongelma kuin eräissä muissa EU-maissa, uhkaan on syytä varautua ja toisaalta tunnistaa sekin osana korruption vastaista toimintaa. Tällaisessa toiminnassa

ei välttämättä odoteta suoraan merkittäviä voittoja, vaan tärkeää on saada jalansijaa tulevaisuutta silmällä pitäen.

Toinen korruption muoto, joka jää raportissa vähälle huomiolle on ulkomailta tuleva poliittis-luonteinen korruptio, jolla voi olla jopa maan turvallisuuden kannalta vaarallisia ilmenemismuotoja. Kyse on enemmänkin Suojelupoliisin toiminta-alueelle kuuluva toiminta, jossa poliittisia päätöksentekijöitä ja virkamiehiä sekä johtavia vaikuttajia houkutellessaan mukaan toimintaan, tarkoituksena saada kyseiselle ulkovallalle vaikutusmahdollisuuksia ehkä tulevaisuuden ongelmatilanteissa. Kuvatun toiminnan kautta voidaan uhata viranomaistoiminnan riippumattomuuden lisäksi poliittista toimintaa. Tämän tyyppistä korruptiota on havaittu mm. Baltian maissa.

Miten nykyiset korruption torjunnan viranomaisrakenteet mielestäsi toimivat?

Viranomaisrakenteet eivät ole kovin selkeät ja eri viranomaisten kesken on epäselvyyttä tehtäväkentästä, esimerkiksi mahdollisuudet luovuttaa poliisille tietoa epäillyistä korruptiotapauksista saattavat olla vähäiset.

Miten rakenteita voisi vahvistaa ja yhteistyötä viranomaisten välillä parantaa?

Rakenteita voitaisiin parantaa sallimalla tiedonvaihto eri viranomaisten välillä nykyistä jouhevammin. Esimerkiksi rahanpesun selvittelykeskuksella oleva tieto mahdollisesti ulkomaankauppaan tai kehitysyhteistyöhön liittyvästä korruptioepäily voidaan luovuttaa vain rikoksen ennalta ehkäisemiseksi ja paljastamiseksi sekä selvittämiseksi. Kaikissa tapauksissa ei kuitenkaan ole suoraan osoitettavissa, että kyse olisi jonkinasteisesta rikoksesta. Myöskään poliisin ja verottajan tiedonkulku ei ole ongelmatonta, kun otetaan huomioon verottajan rajalliset mahdollisuudet ilmoittaa muita kuin verottajan toimivaltaan kuuluvia rikoksia.

Onko teillä näkemyksiä siitä, miten muut sidosryhmät (ml. kansalaisjärjestöt) ja kansalaiset voisivat osallistua korruption vastaiseen työhön?

Sidosryhmistä voidaan mainita kunnallinen päätöksenteko ja siihen osallistuvat virkamiehet ja kunnalliset luottamuselimet. On mahdollista, että kunnassa asiat etenevät pienen vaikutusvaltaisen joukon ajamina, eikä "rivitaluutetuilla" ole välttämättä näkemystä, mitä ongelmia päätöksissä voi olla. Pienemmissä kunnissa myöskään tiedotusvälineiden mahdollisuudet suorittaa hankalaa ja aikaa vievää työtä tietojen esille kaivamiseen ja julkistamiseen ovat rajalliset. Näissä tilanteissa erilaisilla julkisuutta lisäävillä kansalaisjärjestöillä ja toimijoilla voisi olla mahdollisuudet tilanteen parantamiseen.

Miten suhtaudutte strategian visioon (s. 3)

Yhteiskunnan kestävien rakenteiden kannalta strategian visio on ehdottoman tärkeä ja esitettyyn tavoitteeseen on pyrittävä.

Strategialuonnoksen luku 4 käsittelee keskeisimpiä kehitys- ja toimenpidetarpeita (4.1–4.6). Mitkä näistä ovat mielestänne tärkeimmät ja kiireellisimmät? Perustele vastauksenne!

Keskeisimmät toimenpiteet ovat

1. Korruptiotietoisuuden lisääminen
2. Lainsäädännön kehittäminen ja
3. Korruptioon liittyvän tutkimuksen edistäminen

Kuten perusteluissa on esitetty, ilman tietoisuutta siitä, mitä ollaan torjumaan, ja millaisin tavoin korruptio ilmenee, on vaikeaa asettaa tavoitteita ja seurata mahdollista edistymistä, lisäksi erityisen riskialttiilla aloilla toimiville tulisi suunnata tietoisuuden kohottamiseen tähtäävää koulutusta.

Lainsäädännön osalta lahjusrikosten alan kattavuuden parantaminen on yksi keino, mutta aikaisemmin lausunnossa on viitattu tiedonkulun esteisiin, joita eri viranomaisten välillä on. Näiden määrätietoinen vähentäminen lisääisi entisestään korruption ilmitulemistä ja tehostaisi epäiltyjen tapausten tutkintaa.

Tutkimuksen osalta Poliisiammattikorkeakoulun mahdollisuudet korruptiotutkimukseen on turvattava jatkossakin sekä yhteistyötä korruptiotutkimusta tekevien korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa jatkettava.

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin?

Toimintasuunnitelman kohta 1.1.2: Poliisiin perustetaan yksikkö, joka keskittyy korruptiorikosten paljastamiseen.

Keskusrikospoliisi vastustaa erityisen yksikön perustamista korruptioasioiden hoitamiseen. Keskusrikospoliisin tiedusteluosastolla on jo nyt menettelytavat, joilla eri pisteisiin tuleva tieto voidaan yhdistää kokonaistilannekuvaiksi. Mukana toiminnossa ovat PTR (poliisi, tulli ja raja) linja, internet-tiedustelu, jossa toimii myös nettivinkki, rahanpesun selvittelykeskus ja kansainväliset asiat linja, johon korruptiokoordinaattori on sijoitettu. Koko osaston tehtäviin kuuluu erityyppisten rikosten paljastaminen ja saattaminen edelleen asianmukaisesti tutkintatoimien kohteeksi. Korruptiorikosten tutkinta puolestaan hoidetaan tutkintaosaston ja paikallispoliisin kanssa sopivimman ja toimivaltaisen poliisiyksikön tehtävänä. Erillisen korruptiorikosten paljastamiseen keskittyvän yksikön perustaminen tuntuu resurssien päällekkäiseltä käytöltä.

Toimintasuunnitelman kohta 2.2.2: Järjestetään erityistä koulutusta poliisiin (ml. rahanpesun selvittelykeskus), syyttäjät, oikeuslaitos korruptiosta.

Rahanpesun selvittelykeskuksen osalta ei ole mielekäästä mennä kovin syvälle alkurikoksiin ja pohtia rahanpesun mahdollisuutta sitä kautta. Selvittelykeskuksen tehtäviin kuuluu asian siirtäminen esitutkintaan, kun epäilyttävyys kynnys ylittyy.

Toimintasuunnitelman kohta 2.4.5. Rahanpesulain mukaisten ilmoitusvelvollisten kouluttaminen

Kuten edellä: Selvittelykeskuksen ei ole merkityksellistä, mihin epäilyttävä liiketoimi perustuu tai mikä on mahdollisesti kyseeseen tuleva alkurikos. Korruption tunnistaminen edellyttää todella perusteellista paneutumista asiakkaiden taustoihin: näin tulee jo nykyisen lain perusteella toimia, mutta jostain syystä korruptioon liittyvien ilmoitusten määrä on pysynyt hyvin vähäisenä. Koulutuksen järjestävinä tahoina PRH herättää kummastusta, toisaalta Keskusrikospoliisi puuttuu koulutuksen järjestäjästä.

Toimintasuunnitelman kohta 4.3.2. Rahanpesulain mukainen huolehtimisvelvoite ulotetaan Valtiontalouden tarkastusvirastoon ja Kilpailu- ja kuluttajavirastoon.

Kannatettava muutos. Huomioon otettavaa on, että kaikkien ilmoitusvelvollisten ja viranomaisten osalta laajaa tietojen antamista tärkeämpää on, että toiminnassa osataan tunnistaa mahdollisia korruptioon viittaavia tekijöitä.

Puuttuuko toimenpidesuunnitelmasta mielestänne toimenpiteitä?

Tiedonvaihdon yleinen kehittäminen, erityisesti ulkomaisten korruptioviranomaisten kanssa. Toisaalta suunnitelman toteutuessa rahanpesun selvittelykeskus saisi mahdollisesti useita ilmoituksia sekä ilmoitusvelvollisilta että viranomaisilta epäilyttävistä korruptiotapauksista, mutta kenelle ne ohjattaisiin tutkittavaksi. Selvittelykeskuksen nykyresurssien osalta tilanne on sellainen, että selvittelykeskus ei tutki omatoimisesti ilmoituksia, vaan siirtää epäilykynnyksen ylittävien ilmoitusten tiedot joko Keskusrikospoliisiin tai paikallispoliisiin tutkittavaksi.

Onko teillä kommentteja/lisättävää korruption vastaiseen työhön osallistuvia viranomaisia ja toimijoita koskevaan osioon (liite 1)?

Korruptiorikosten osalta Keskusrikospoliisi tutkii jo nyt merkittävimmät sekä kansainvälisiä yhteyksiä omaavat korruptiorikokset. Lisäksi Keskusrikospoliisin korruptiotoiminnolla on määrätty, korruption tunnistamiseen ja tutkinnan tukemiseen liittyvät toimet. Korruptiorikosten tutkinnassa voidaan siten hyödyntää jo olemassa olevia, viranomaisten välisiä vakiintuneita yhteistyömuotoja poliisin, syyttäjän, verottajan ja ulosoton välillä. Tämän johdosta erityisen, korruptiorikoksiin erikoistuneen yksikön perustaminen ei tunnu perustellulta.

Onko teillä tai edustamallanne organisaatiolla/järjestöllä liityntäpintoja korruption ehkäisemiseen? Millaisia?

Keskusrikospoliisille kuuluu merkittävimpien sekä kansainvälisiä yhteyksiä omaavien korruptiorikosten tutkinta, kansainvälisten virka- ja oikeusapujen välittäminen ja toteuttaminen sekä KRP:n korruptiotoiminnolle tutkintaa ja paljastavaa toimintaa tukevat tehtävät, koordinointi ja koulutus.

Onko teillä muita strategialuonnokseen tai yleensä korruption torjuntaan ja ennaltaehkäisyyn liittyviä kommentteja?

Luonnoksen valmistumisen jälkeen on Poliisiammattikorkeakoululta ilmestynyt tutkimus Poliisin tietoon tullut korruptiorikollisuus Suomessa 2011 - 2014, tämä lisäksi Vaasan yliopistossa on parhaillaan tekeillä korruptoituneita verkostoja käsittelevä tutkimus, johon kootaan kokemuksia kansalaisilta nettikyselyn avulla ja tähän kyselyyn on tietojen mukaan saatu runsaasti aineistoa.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Robin Lardot

Rikoskomisario

Juha Lalli